

Відгук
офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента, завідувача
науково-методичного центру досліджень, наукових проектів та програм
Київського університету імені Бориса Грінченка
Прошкіна Володимира Вадимовича
на дисертаційне дослідження Бабича Вячеслава Івановича
„Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів
до формування соціального здоров'я учнів основної школи”, поданого на
здобуття наукового ступеню доктора педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, порушеної в дисертації Бабича Вячеслава Івановича, є очевидною, адже збереження й підтримка здоров'я широких верств населення, зокрема молодого покоління, є однією з фундаментальних цінностей як конкретної людини, так і держави та суспільства загалом. Актуальність та значущість дослідження підсилюється ще й тим, що соціальне й педагогічне значення порушеної проблеми полягає в нагальній необхідності підготовки педагогів, які були б здатні, використовуючи потенціал системи загальної середньої освіти у вихованні соціально здорового молодого покоління, тісно взаємодіючи з родиною учнів, позашкільними закладами, зокрема фізичної культури і спорту, ЗМІ тощо, комплексно впливати на підвищення рівня сформованості соціального здоров'я сучасної молоді. Саме вчитель має об'єднати значні можливості кожного із соціального інститутів у вихованні соціально здорової молоді, особливо найбільш вразливої вікової категорії – сучасних підлітків.

Отже, дисертаційна робота набуває не тільки наукової новизни, а ще й значного теоретичного і практичного значення для педагогічної науки у справі досягнення мети – науковому обґрунтуванні теоретичних і методичних засад розробки системи професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи та її експериментальній перевірці в умовах сучасного вищого навчального закладу.

Ретельно й виважено сформульований науковий апарат дослідження,

чітка логіка, структура, глибокий зміст, доказовість кожного висунутого положення свідчать про методологічну грамотність автора, роблять дисертацію оптимальною для сприйняття, а тому – цікавою й дуже пізнавальною. Робота має багато достоїнств, основні з яких ми згрупували в три блоки.

По-перше, це глибоке й всебічне охоплення проблеми професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, що набуває новизни для педагогічної теорії і практики. Так, у роботі вперше обґрунтовано теоретико-методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, що репрезентуються як педагогічна система, основними компонентами якої є: цільовий, суб'єкт-об'єктний, змістовний та процесуальний.

По-друге, у роботі чітко виписано і розкрито понятійний апарат дослідження, який, без сумніву, збагатить сучасну педагогічну теорію. Це стосується таких базових понять дослідження, як професійна підготовка майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, професійна готовність майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, соціальне здоров'я підлітка, педагогічна система підготовки майбутніх учителів до формування соціально здорових підлітків.

Ми повністю погоджуємося з автором, який теоретичними засадами зазначеної педагогічної системи визначив сукупність наукових підходів, зокрема системного, аксіологічного, особистісно-діяльнісного, компетентнісного та технологічного, що є засадничою основою розкриття сутності, змісту, структури підготовки студентів педагогічних спеціальностей до виховання соціально здорових підлітків у вигляді системи.

Методичними засадами педагогічної системи є розроблення сукупності форм, методів та прийомів навчання студентів педагогічних спеціальностей.

По-третє, робота набуває значного практичного значення, оскільки в межах дослідження здійснено й описано широкий педагогічний експеримент, який охопив 756 осіб, з них 709 студентів (347 – контрольна група; 362 –

експериментальна група) педагогічних спеціальностей

За традицією, що склалася в педагогічній науці, автор спочатку здійснив аналіз сучасного стану педагогічної роботи та виявив проблемне поле зазначеної проблеми: недостатня зорієнтованість соціальних інститутів на виховання всебічно розвиненого, зокрема соціально здорового молодого покоління; несформованість професійної готовності майбутніх педагогів до використання потенціалу загальної освіти у вихованні соціально здорових підлітків; недостатня розробленість теоретичного та методичного забезпечення процесу професійної підготовки майбутніх учителів у сфері виховання соціально здорових учнів тощо.

Дослідник охарактеризував вихідний стан існуючої в Україні практики професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, установив, що вона потребує свого вдосконалення шляхом уведення нових та корекції існуючих компонентів. Це стало підґрунтям для наукового обґрунтування та розробки системи професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи, розробки теоретичних і методичних основ її упровадження.

Експериментальну діяльність автор здійснював за трьома основними етапами. У межах першого етапу здійснено корекцію змісту дисциплін „Вступ до фаху”, „Основи валеології”, „БЖД” в напрямку озброєння студентів базовими знаннями в сфері соціального здоров'я учнів основної школи. Вирішення завдань зазначеного етапу підготовки майбутніх учителів сприяло використанню таких форм і методів навчання, як лекція – дискусія, „круглий стіл”, „термінологічне доміно”, а також авторських форм та прийомів навчання („лекція-локомоторна асоціація”, „перевір викладача”, „естафета”). На другому етапі підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків було впроваджено спецкурс „Теоретичні аспекти формування соціального здоров'я сучасних підлітків”. Забезпечення якості оволодіння навчальним матеріалом спецкурсу відбувалось за допомогою інтерактивних форм та

методів навчання, зокрема авторського характеру: лекція-конструювання, лекція-доповнення, „дешефрувальник”, „лабіринт”, „переконай песиміста”, „знайди відповідь на питання”, „адвокат”, „врятуй товариша”, „провокація”. Третій етап професійної підготовки майбутніх учителів до виховання соціального здоров'я учнів основної школи передбачав впровадження в навчальний процес спецкурсу „Методика формування соціального здоров'я сучасних підлітків”, корекцію змісту навчальної програми предмету за фахом, а також педагогічної практики (навчальна, виробнича) з використанням її можливостей в контексті формування у студентів переважно практичної та психофізіологічної готовності до виховання соціально здорових підлітків.

Виважений та науково обґрунтований відбір оптимальних компонентів системи, ретельне визначення механізмів її упровадження дозволили на підсумковому етапі експерименту встановити помітні переваги експериментальної групи щодо рівня сформованості професійної готовності студентів до формування в майбутній професійній діяльності соціального здоров'я учнів основної школи за всіма критеріями: науково-теоретична готовність, практична готовність, психофізіологічна готовність, психологічна готовність.

Крім того, автором розроблено та апробовано навчально-методичне забезпечення, спрямоване на корекцію змісту навчальних дисциплін („Вступ до фаху”, „Основи валеології”, „Безпека життєдіяльності”); робочі програми та навчально-методичне забезпечення авторських спецкурсів „Теоретичні аспекти формування соціального здоров'я сучасних підлітків”, „Методика формування соціального здоров'я сучасних підлітків”; методичні рекомендації для викладачів та студентів щодо практичної реалізації в навчально-виховному процесі ВНЗ авторських форм, методів і прийомів формування соціального здоров'я учнів основної школи; програмно-методичні матеріали, що забезпечують розвиток та функціонування педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків; комплекси творчих завдань у межах фахових навчальних дисциплін та

авторських спецкурсів; банк творчих і дослідницьких завдань для педагогічної практики в контексті забезпечення практичної та психофізіологічної готовності майбутніх учителів до виховання соціально здорових підлітків; діагностичний інструментарій для вивчення рівнів сформованості професійної готовності майбутніх педагогів до формування соціального здоров'я учнів основної школи.

Теоретичні і методичні розробки, використані під час експерименту, містяться в 15 додатках дисертації і представляють значну цінність у процесі фахової підготовки майбутніх учителів у вищих навчальних закладах різного рівня акредитації, професійно-педагогічної підготовки студентів педагогічних спеціальностей, науково-педагогічній підготовці магістрантів; при укладанні навчальних програм, підготовці навчальних посібників, методичних рекомендацій для викладачів та студентів ВНЗ; під час розробки програмово-методичного забезпечення навчальних курсів з метою підвищення рівня професійної готовності педагогічних працівників до формування соціального здоров'я школярів у системі післядипломної освіти; у самоосвітній діяльності студентів педагогічних спеціальностей.

Усе зазначене свідчить про дуже вагомий внесок дисертанта в розвиток теорії і практики професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи.

Проте, процедура рецензування вимагає від опонента не тільки узагальнення достоїнств, а й критичного погляду на подану роботу. Тому, дозвольте висловити зауваження, які потребують уточнення в процесі обговорення дисертації.

1. У підрозділі 1.1. (с. 24 – 26) автор при аналізі психолого-педагогічної літератури перелічує роботи знаних науковців (О. Дубасенюк, Н. Волкова, О. Глузман, І. Зязюн та ін.), виділяючи напрями: професійно-педагогічна підготовка педагогічних працівників, дидактичні засади професійної освіти, професійний та особистісний розвиток майбутніх педагогів тощо. Водночас вважаємо за доцільне, щоб автор не тільки подав перелік провідних учених, а

ще й пояснив, які саме ідеї, подані в зазначених роботах, пропонується застосовувати задля якісної реалізації власного дослідження?

2. На наш погляд, у роботі доцільно було б розглянути зарубіжний досвід підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи. Це дозволило б дисертанту в процесі розробки авторської педагогічної системи врахувати провідні тенденції розв'язання зазначеної проблеми в інших країнах.

3. У підрозділі 2.2. подано структуру та зміст соціального здоров'я підлітків. Ураховуючи, що в спектрі уваги дослідника є учні основної школи, важливо показати, у чому саме полягає специфіка структури та змісту соціального здоров'я підлітків порівняно з учнями молодшого шкільного віку та юнаками.

4. У роботі дисертант визначає потенціал навчальних дисциплін (історії, біології, математики, літератури та ін.) у контексті формування соціального здоров'я підлітків. На наш погляд, для обґрунтування та розробки педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи важливо розкрити потенціал позакласної роботи, адже автор пропонує удосконалити систему середньої освіти, виділивши 30 % на позанавчальну діяльність (с. 222).

5. Характеризуючи технологічний компонент педагогічної системи професійної підготовки майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів основної школи автор наголошує на важливості поетапності в підготовці майбутніх учителів до формування соціального здоров'я учнів, водночас з тексту дисертації незрозуміло, чому автор не розглядає підготовку вчителів за ОКР «магістр»?

6. У вступі зазначено, що 47 викладачів ВНЗ брали участь в експерименті в якості експертів. На наш погляд, бажано було б розкрити це в тексті дисертації більш детально.

7. Обсяг основного тексту дисертації становить 447 с., що не співвідноситься з «Вимогами до оформлення дисертацій та авторефератів

дисертацій» («Бюлетень ВАК України», № 9-10, 2011 р), де зазначено, що максимальний обсяг основного тексту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора наук – 408 с.

Загалом зроблені зауваження не впливають на позитивне враження від дисертації в цілому та не знижують її цінність. Крім того, ми впевнені в отриманні вичерпних відповідей на них від дисертанта.

Усе ж зазначене вище дає підстави стверджувати, що дисертація відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, що дає підстави для присудження **Бабичу Вячеславу Івановичу** наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
завідувач науково-методичного центру
досліджень, наукових проектів та програм
Київського університету
імені Бориса Грінченка

В.В. Прошкін

